

Oppgave 2.)

Sigmund Freud utviklet sin psykodynamiske modell ut fra sitt arbeid med mennesker med psykiske lidelser på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet. Han møtte pasienter, i hovedsak kvinner, som hadde utviklet forskjellige angstlidelser og hysteri (et uttrykk av fysiske og psykiske symptomer uten fysisk årsak) og ble dermed interressert i å finne ut hvordan man kunne behandle årsaken bak lidelsene og ikke bare symptomene. Freud var svært kreativ i sin tenkning, men han var likevel preget av datidens tenkning og kulturelle forståelse i sentral-Europa på 1800-tallet, som i overklassen var svært seksualhemmende ^{utfra} samtidig som prostitusjon var utbredt innad. Denne forståelsen gjenspeiles i hans psykodynamiske modell som legger vekt på ubevisste og underbevisste drifter som preger den indre psyken til mennesket, i hovedsak seksuelle og aggressive drifter, ønsker og impulser. Disse driftene, ønskene og impulsene vil ikke individuelt vedkjenne seg fordi de tues egoet og dermed tas forsværsmekanismer i bruk for at disse hemmende driftene fortrenges til ubevissheten. Freud mente at vår personlighet og atferd i stor grad er styrt av slike primitive drifter og at traumer og opplevelser i barndommen er grunnlaget for dette og styrer menneskets utvikling. Selv om slike traumatiske og vrede opplevelser fortrenges til ubevissheten vil de ikke bli borte og vil fortsette å eksistere i underbevissheten å komme til uttrykk på forskjellige måter i atferden vår i voksen alder i form av hemmende angst og nevroser.

Freud brukte en metode som hadde blitt kalt den frie assosiasjonsmetoden når han skulle behandle sine pasienter. Dette er en metode som går ut på at pasienten forteller om alt det han eller hun har i tankene mens behandleren skal systematisere alle de tankene og uttrykkene personen kommer

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 8890
Dato : 24.11.11
Ark nr. : 2 av 19

med. Tanken bak denne metoden er at alt det personen sier er av betydning uansett hvor tilsjelt det måtte være, og at det som kommer fram har sammenheng med det som ligger i underbevisstheten og i de vidre uttrapyskiske strukturer i mennesket. Freud opplevde denne metoden som virksom til fordel for andre metoder han hadde forsøkt som ikke hadde hatt noen effekt. I et eksempel massasjebadere og elektroterapi. Ved å fritt å kunne komme med tanker og assosiasjoner, som behandleren kunne systematisere og gi mening til, kunne personen oppleve å få innsikt i sine egne, ubevisste opplevelser og kunne velge ~~en~~ å reagere på disse og ta et standpunkt til ^{dem} senten negativt eller positivt. Slik ville personen kunne gå videre med livet sitt uten å måtte leve med angst, neuroser og hysteri på grunn av de forklengte traumatiske opplevelsene, ved at de var kommet frem i lyset og fått en forklaring.

Freud så menneskets personlighet som sett sammen av tre strukturer som virker sammen i et dynamisk samspill. Den første strukturen som kommer til uttrykk er id (detet) som består av menneskets mest primitive drifter og behov. Denne strukturen preges av lystprinsippet der det viktige er umiddelbar behovstildostillelse, den styres av primærprosessen der realiteten og logikk ikke er tilstede. For Freud er spedbrumet id i funksjon; det har ikke lært seg regler og normer og styres derfor ut ifra umiddelbar behovstildostillelse (gråter når det vil ha noe) og styres av grunnleggende biologiske drifter som behovet for næring, å kvitte seg med avfallsstoffer og behovet for søvn, nærhet, omsorg og å unngå smerte. Barnet har ikke lært seg og internalisert normer og regler slik ungdom og voksne har og reagerer dermed barn ut ifra hva det vil der og da, det vil si at tankene og rasjonene er hentet drevet fra barnets usensurerte ubevissthet.

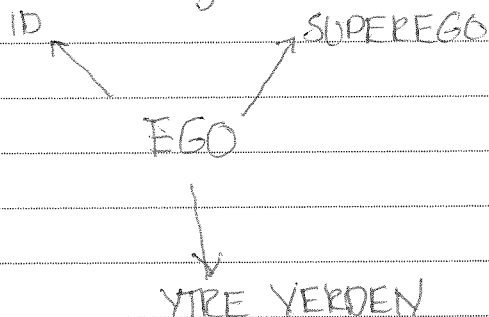
Den neste strukturen som kommer til syne er ego (jegdet). Denne

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 8890
Dato : 24.11.11
Ark nr. : 3 av 19

styrkes ut i fra sekundærprosessen, det vil si at den er preget av logikk og realiteten i omgivelsene. Ego uttrykkes når barnet lærer at regler må følges og behov må vente, og er den strukturen som hjelper barnet i å tilpasse seg omgivelsene på en hensiktsmessig måte. Barnet lærer normer og regler av betydningfulle andre i omgivelsene (i hovedsak foreldre), ved at disse reagerer på barnets oppførsel og enten straffer eller roser barnet alt etter hvordan de vurderer atferden. Barnet vil gjennom ego etter hvert gjøre slike regler og påbud til sine egne, altså internalisere dem slik at det etter hvert vet hvordan det skal reagere i ulike situasjoner og vet forskjellen på rett og galt uten andres forklaring eller straff.

Den siste strukturen kalles superego (overjegnet) og er den domnende delen av personligheten. Denne delen er de internaliserte normene og reglene, som vurderer våre handlinger og tanker og gir oss dårlig samvittighet når vi bryter med disse. Disse tre strukturene i personligheten vår virker altså sammen i et dynamisk sansespill. Vi trenger et sterkt ego som kan virke som en logisk formidler mellom primitive drifter fra id og moralske vurderinger fra superego. Denne dynamikken illustreres slik:

Ego hjelper oss altså til å tilpasse oss omverdenen på en måte som gjør at vi kan fungere i hverdagen og er nødvendig for at vi skal kunne takle de varlige situasjonene og nederlagene som alle mennesker går gjennom i løpet av livet. Om vi mangler en sterk utviklet egofunksjon, og den derimot er svak, for

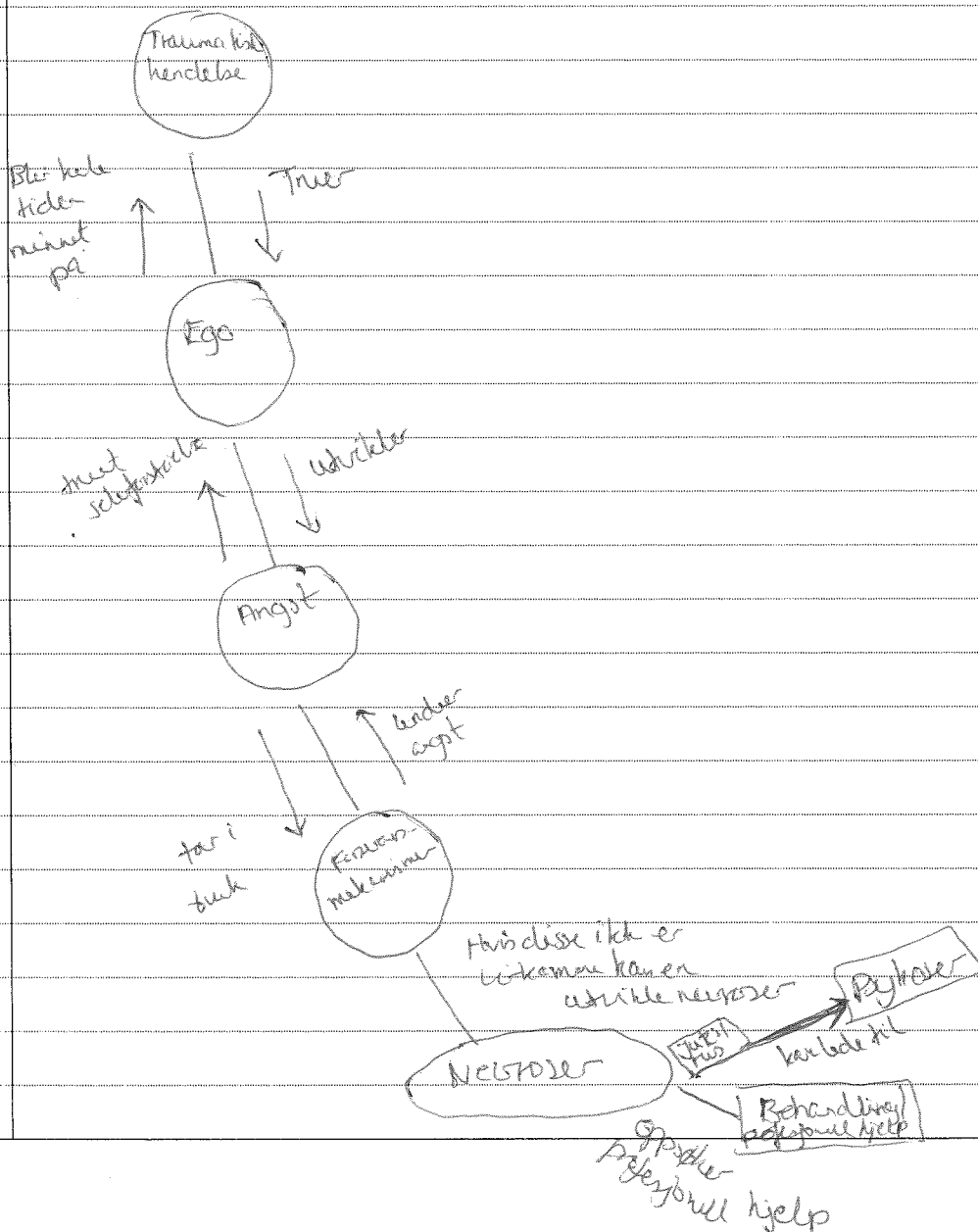
Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 8890
Dato : 24.11.11
Ark nr. : 4 av 19

Eksempel på grunn av manglende stimulering fra omgivelsene, vil vi kunne utvikle en atferd som gjør oss umodne og impulsstyrke og gjør at vi fungerer dårlig i sosiale situasjoner. Fordi vi er avhengige av et sterkt ego for å kunne fungere tilfredsstillende reagerer vi overfor tanker, følelser og hendelser som truer egoet vårt og dermed vår selvføreticelse. Dermud er vi avhengige av forvarsmekanismer, for eksempel forknugning, som kan skyve disse tankene og impulsene ut av bevisstheden vår. Forvarsmekanismer er altså nødvendige for å kunne fungere normalt, men det er samtidig en glidende overgang mellom hensiktsmessig og uhensiktsmessig bruk av forvarsmekanismer.

Freud hevder at hvis vi byter med påbudene fra superego så byter vi samtidig med ^{med} det nær båndet vi har til foreldrene våre. Han mener at dette kan få oss til å utvikle angst, angst for å miste foreldrenes blyghet. Hvis vi da har fått en streng oppdragelse med mange strenge regler og påbud som gjør at vi må forknuge alle seksuelle og aggressive drifter vil dette kunne føre til en svært hemmet og neurotisk atferd hos individet. Ifølge den psykodynamiske modellen vil ubevisste hendelser fra barndommen som vi har forknugt for å bevare vårt ego, men som lever videre i oss og preger atferden vår, kan få oss til å utvikle angst i voksen alder. Vi må stadig bruke energi på å forknuge og holde drifter og impulsene i ubevisstheden og om de klarer "å kunge seg igjennom" egoets svært vårt vil vi kunne oppleve angst. Vi vil da ikke vite eller forstå hva angsten kommer av fordi årsakene ligger i vår ubevissthet. Alltid kan de traumatiske hendelsene fra barndommen gi seg utslag i ulike typer angst og fobier som krav at vi trenger profesjonell hjelp for å fungere i hverdagen. Angsten vil være en reaksjon på kusselen til selvføreticelen vår og de forholdene i under bevisstheden og kan gi seg utslag i en uspesifikk angst som vi ikke selv skjønner

hvå kommer av. For eksempel kan da en angst i sosiale situasjoner eller i forbindelse med folke mengder og åpne plasser speies tilbake til noe vi opplevde i barndommen som minner om dette. Angsten vi opplever vil igjen true egoet vårt og hemme våre muligheter for å fungere og utnytte omgivelser og ressursene våre i dagliglivet og vi tyr dermed til forsvarsmekanismer for å "lemme" angsten vil opplever. Noen kan oppleve at forsvarsmekanismene er hemmende og lite virksomme og søker på grunnlag av dette hjelp og behandling for angstsymptomene, andre tyr til rus og andre forsøk på "å rømme" fra angsten og problemene.

Oppgave 5)

Attribusjon er et begrep som beskriver hvordan vi tillegger andre mennesker egenskaper og forsøker å forstå andres menneskers atferd. Vi bruker attribusjon både når vi skal forklare egen og andres atferd. Det varierer hvilke måter vi attribuerer på og dette er avhengig av flere faktorer. Det er i hovedsak to forhold vi kan attribuere til; den første er til egenskaper ved et individ personlighet, den andre til situasjonsrelaterte faktorer, altså forhold ved situasjonen. Det førstnevnte kalles disposisjonell attribusjon, den andre kalles situasjonell attribusjon. Det er en tendens til at vi attribuerer til situasjonelle faktorer når vi forklarer vår egen atferd og attribuerer til disposisjonelle faktorer når vi skal forklare andres atferd. Det er ikke alltid slik men det er forskning som sier at det er en "tendens" vil altså si at det ofte er slik. Når hvorvidt vi attribuerer til disposisjonelle eller situasjonelle faktorer når vi skal ^{forstå} forklare og forstå andres atferd er avhengig av flere faktorer, blant annet status. Vi vil ofte henviser til situasjonelle faktorer hvis det gjelder en høystatusperson som opplever å være ressurstukt og ha mange ferdigheter, for eksempel hvis personen skylder på en eksamen mens vi ofte vil henviser til disposisjonelle faktorer hvis vi opplever personen som mindre ressurstekt og flink og denne personen skylder på den samme ~~eksamenen~~ eksamen. Hvordan vi attribuerer vår egen atferd har blant annet å gjøre med vårt eget selvbilde, for eksempel hvis en person har et dårlig selvbilde vil personen ofte attribuere det å mislykkes, for eksempel å skyld på eksamen, til forhold og egenskaper ved sin egen personlighet, for eksempel ved å tenke at "jeg er dum", "jeg er ikke ferdigheter etc" mens en person med et positivt selvbilde som oftest vil attribuere til forhold ved selve situasjonen rundt eksamenen, for eksempel ved at

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 8890
Dato : 24.11.11
Ark nr. : 7 av 19

eksamenen er spesielt vanskelig dette ser mestket etter at man tenker og viser at man ikke har forberedt seg godt nok.

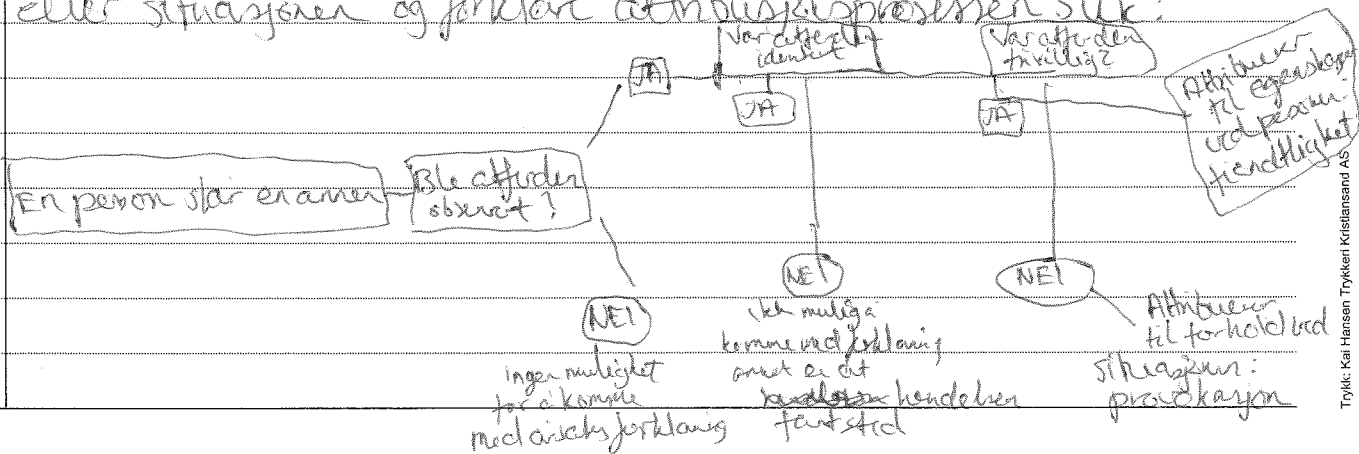
Ved attribusjon søker vi alltid finne en forklaring så vi kan forstå både vår egen og andres atferd. For eksempel tillegger vi en person motiver som vi umiddelbart opplever at personen ut ifra atferden han eller hun viser i en spesiell situasjon hvis vi observerer at andre personer utfører en ulovlig handling, for eksempel kjører for fort, vil vi ofte attribuere til egenskaper ved personen, for eksempel ved å si at personen er ansvarslos eller en idiot ("idiotkjøring") mens om vi selv utfører en slik handling, kjører for fort, vil vi ofte forklare atferden vår med forhold situasjonsbetingede forhold, for eksempel at veien var så full, at det var så lite trafikk eller at vi hadde dårlig tid. Denne måten å attribuere på kalles den fundamentale attribusjonsfeil.

Shaver deler attribusjonsprosessen inn i tre stadier. Det første stadiet er selv observasjonen av hendelsen og atferden. Denne kan være direkte, ved at vi selv er observatør, eller at vi får en representasjon av hendelsen gjennom en annen person, altså at vi får forklart hendelsen av en annen foretatt gjennom skriftlige beretninger eller en dramatisering av hendelsen. Allerede her ser vi at faren for feil er stor ved at det å få representert hendelsen gjennom en annen person utgjør en stor risiko i forhold til at dette vil være farget av denne personens subjektive tolkninger. Representasjonen vi får kan være farget av at personen kjenner vedkommerde som han eller hun beskriver at har gjort noe, at han eller hun personen vil dra fordel sur å framstille noe på en bestemt måte eller at personen ubevisst legger vekt på spesielle forhold ved hendelsen.

Emnekode : PS-161
 Kandidatnr. : 8890
 Dato : 24.11.11
 Ark nr. : 8 av 19

Det andre stadiet i attribusjonsprosessen kalles Shawer mellomstadiet og handler om atferden som blir vist i den spesifikke situasjonen er ^{ikke en årsak} indendret, altså at personen har en hensikt. Shawer mener at det er liten hensikt i å snakke om attribusjon om atferden ikke blir utført med hensikt. Shawer gjør også et skille mellom vaner og ~~ikke~~ ukendte handlinger og mener at vaner ikke sier noe annet enn utover seg selv. Det siste ~~stadiet~~ stadiet i attribusjonsprosessen kalles sluttstadiet og det er her selve årsakssammenheng blir utledet. Det at vi forsøker å forklare atferden har formål som går utover observasjonen av den spesifikke situasjonen. For det første forsøker vi å få en sterk forståelse for atferden ved å attribuere til et eller forhold ved personen eller situasjonen. Vi kategoriserer og klassifiserer slike observasjoner i meningsfulle mønstre for å lettere kunne få en oversikt og sterk forståelse av det som skjer rundt oss. Vi søker årsakssammenheng (kausalitet) i menneskers atferd for å bedre forstå hvorfor ting skjer. For det andre baser attribusjon vi for å få ^{en} bedre mulighet til å kunne forutsi hvordan en person vil handle i fremtiden. Kategorisering og klassifiseringer hjelper oss til å finne stabilitet og forutsigbarhet i omverdenen ved at vi søker å forstå og predikere hvordan personen vil oppføre i fremtiden ut ifra den spesifikke atferden vi observerer. For eksempel kan vi få en situasjon der en person slår en annen person og ^{vi} skal enten skal attribuere til egenskaper ved personen eller situasjonen og forklare attribusjonsprosessen slik:

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 8890
Dato : 24.11.11
Ark nr. : 9 av 19

Det at vi attribuerer på ulike måter avhengig av om vi beskriver og forklarer vår egen atferd eller andres, og dermed hvordan vi oppfatter andre mennesker, har sammenheng med to forhold: For det første har vi en annen utfallsvinkel når vi forklarer egen atferd enn når vi forklarer andres. Når vi forklarer egen atferd har vi større oversikt over omgivelsene enn vår egen atferd mens når vi observerer og forklarer andres menneskers atferd har vi større fokus på selve personen enn på omgivelsene. Dermed ser at forhold i omgivelsene påvirker hvordan vi handler og oppfører oss i ulike situasjoner. At vi i en situasjon viser en type atferd mens vi i en annen viser en annen avhenger av faktorer i omgivelsene våre. Vi ser altså at vår egen atferd ikke er noe fast og konstant (lik i forskjellige situasjoner) men noe som varierer og at atferden vi viser dermed ikke kan tillegges årsaker i personlige egenskaper. Derimot får vi en annen opplevelse når vi observerer andre mennesker og har større fokus på personen enn omgivelsene, og opplever derfor personen som noe konstant som altså fører til at vi opplever atferden som preget av personligheten og ikke som noe som varierer med situasjonen og omgivelsene. Dette har også med et annet forhold å gjøre nemlig at vi i forhold til egen atferd har tilgang til å vite bakgrunnen for atferden og handlingene vår mens vi ikke har oversikten til bakgrunnen for atferden til personene vi observerer. Det at vi attribuerer på en slik måte og opplever andre mennesker som noe konstant og forutsigbart hjelper oss til å forstå og ^{virk}forholde oss til omverdenen. Det er mindre angstreaksjoner for oss å vite at ting skjer på grunn av egenskapene til menneskene som handler, enn at årsaken er uforklarlig og har årsak i situasjonen.

Det har vist seg at hvordan vi attribuerer til dels er avhengig av hvilken kultur vi lever i. Det har vist seg at mennesker

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 8890
Dato : 24.11.11
Ark nr. : 10 av 19

i vår vestlige kultur som legger vekt på individualisme og personlig frihet, i stem attribuerer til personlige egenskaper og ikke til situasjonen, ennim^{er} kollektivistiske kulturer som i store grad ser mennesker som endel av og i sammenheng med omgivelsene og derfor oftere attribuerer til forhold ved situasjonen.

Oppgave 6.)

Aggresjon kan defineres på forskjellige måter men det vanligste er å karakterisere aggresjon som en underdøst handling om å skade et annet levende vesen. Forfatteren Torc Bjørke gir en slik definisjon: "aggresjon er en atferd hvis mål er å skade et annet vesen (fysisk eller psykisk) eller å ødelegge objekter." Det legges aktra vekt på at atferden gjøres med hensikt. Det er intensjonen som teller, ikke utfallet av atferden. Aggressivitet kan komme til uttrykk på ulike måter, både direkte og underdøst (slag og spark eller via rykk, spudning, ublengsel) og enten innadrettet (eks selvmord) eller utadrettet (aggresivitet rettet mot andre mennesker.) Det finnes flere forskjellige teorier om mulige årsaker til aggresjon som vil bli lagt vekt på i denne ting. Disse teoriene er i hovedsak biologiske forklaringer/teorier, emosjonstilnærte teorier og ~~at~~ aggresjon som lært atferd.

Teorier som legger vekt på ~~bi~~ biologiske forklaringer legger vekt på å sammenligne mennesker med dyr og hevder at vi har et aggresjonsinstinkt som får oss til å handle aggressivt på grunn av aggressive drifter og impulser. Denne teorien har et syn på at mennesket fra naturens side er et destruktivt vesen ~~som fra naturens side søker ødeleggelse~~ som handler ut fra primitive drifter og ødeleggende impulser. En av forskerne som har stått fram for dette synet er Konrad Lorenz som blant annet viser til skudeer av dyr. Hvordan abbaen (vakter

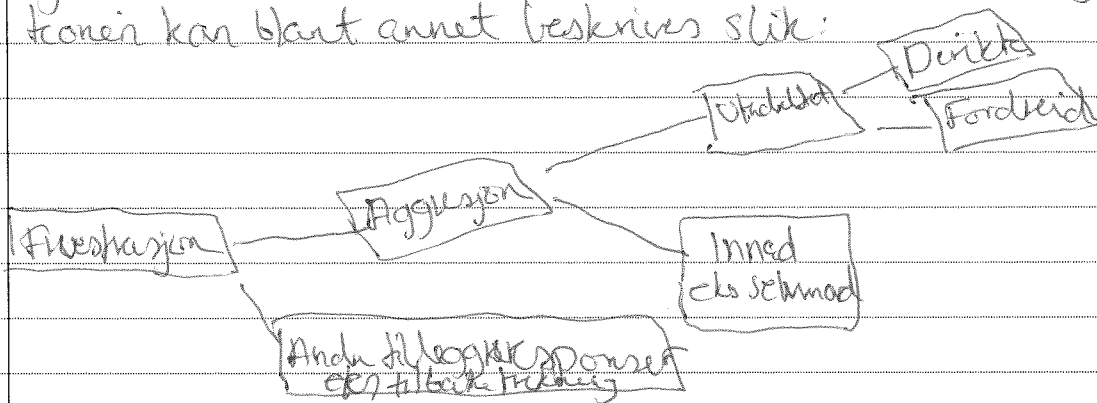

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 8890
Dato : 24.11.11
Ark nr. : 11 av 19

sitt territorie og draper hanner av en annen art, som bærer seg innentor, hvis en tar bort hannene av samme art vil aboen eller hvert drøpe hanner av en annen art og hvis man tar bort dem igjen vil de slutt drøpe hanner av egen art. Lorenz henviser til spontanisk hypotese som sier at spesifikke agressive energi bygges opp i mennesket og tilslutt må komme til uttrykk. Denne energien blir utløst av et nøkkelstimuli, men kan ispesielle hendelser utløses uten et slikt stimuli. Mange forskere, blant annet Ton Bjerke, har kritisert et slikt biologisk syn om et aggresjonsinstinkt og en spontanisk hypotese. Blant annet henvises det til at en slik forklaring blir for enkel og at selv om mennesker og dyr viser den samme atferden, så er det ikke sikkert at det er de samme mekanismene som ligger bak atferden. Dessuten er det vist at de fleste dyr og mennesker er svært freds-sammelige dersom de ikke ubettes for aggressive og truende situasjoner. Leonard Berkowitz har vist at mennesker som opplever frustrasjon lettere vil reagere aggressivt på dersom de er i nærheten av objekter som assosieres med vold, for eks en revolver. Mennesker har ulike tilbøyeligheter til å oppføre seg aggressivt, noe som blant annet henger sammen med forhold i situasjonen og personlige egenskaper (for eks irritabilitet og emosjonell mottakelighet). Selvom teorien om et menneskelig aggresjonsinstinkt blir for enkel for mange, pga at hvis teorien om oppdemmet aggressiv energi var riktig ville personer uansett eller hvert måtte reagere aggressivt på uansett omgivelsene, ~~for~~ noe mange mener ikke er riktig når man ser hvor fredsammelige de fleste mennesker i ulike kulturer er. Likevel finnes det visse biologiske forklaringer, for eksempel så er kjønns hormonet testosteron forbundet med økt aggressivitet hos dyr og det er vist at stimulering av visse deler av det limbiske

system i hjemmet før til mer emosjonell aktivitet, blant annet aggressivitet. Det er også vist at lave nivåer av serotonin i hjemmet fører til økt aggressivitet.

En annen teori om mulige årsaker til aggresjon er frustrasjon-aggresjon hypotesen som går ut på at aggresjon er frustrasjon fører til aggresjon. De første teoriene gikk ut på at all aggresjon er et resultat av frustrasjon og at frustrasjon alltid fører til aggresjon. Dette synet har blitt modifisert til at aggresjon er en av mulige reaksjoner på frustrasjon. Denne hypotesen forteller at frustrasjon noen ganger fører til direkte aggresjon mens i andre tilfeller, avhengig av situasjonen, så kan aggresjonen hemmes eller for eksempel tas ut i symbolisk aggresjon. For eksempel kan et barn som får kjæft av sin forelder i hjerte for å få straff, "holde" dette inne og islede tallet ut over småstykker eller leketøy. Denne teorien kan blant annet beskrives slik:

Leonard Berkowitz har videre utviklet denne teorien til en kognitiv neo-associativ modell som beskriver hvordan aggressive opplevelser og følelser lagres i hukommelsen ^{SEM ASSOCIATIVE} og kan trekkes frem i andre sammenhenger og føre til ^{NETTVERK} å reagere aggressivt selv om vi ikke er i en slik situasjon.

Aggresjon forklares også som et resultat av læring. Det blir lagt vekt på at barn lærer og imiterer atferden til sine

Emnekode : P5-161
Kandidatnr. : 8890
Dato : 24.11.11
Ark nr. : 13 av 19

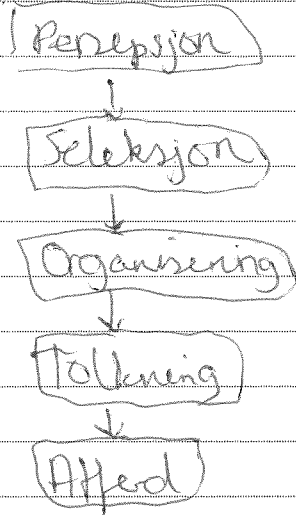
nomeste, som oftest foreldrene i begynnelsen og senere venner, lærere, andre autoriteter og forbilder. Albert Bandura viste hvordan barn imiterer voksne modeller gjennom modellering. Han viste barn, enten via en tv-skjerm eller direkte i samme rom, hvordan en voksen person slo sparket og angrep en stor dukke. Når barna etterpå fikk prøve å ta med denne dukken imiterte de samme atferd, noe kontrollgruppen som ikke observerte at den voksne ikke gjorde noe spesielt med dukken, ikke gjorde. Hvis den voksne ble straffet for sin atferd eller hvis den voksne var tilknyttet i rammet viste barna mindre aggressiv oppførsel mens de viste mer aggressivitet om den voksne ble roset for sin oppførsel mot dukken. Dette viser at læring virker eni på aggressivitet, samtidig har eksperimentet blitt kritisert fordi det ble utført i en laboratorisituasjon som ikke ligner på situasjonen i det "virkelige" liv. Det har også vært diskutert hvorvidt ~~er~~ eksponering for voldelige TV-programmer og filmer øker aggressivitet. Forskning har støttet denne hypotesen som forklarer at vold i media kan føre til en økt andres problemløsninger og desensitivitet ved at alle de voldelige inntrykkene "avstumpet" en ~~følelse~~ følelsesmessig ved at venner seg til all volden og overgrepene. Studier har vist at hvor mye vold en så på TV som 8-åring predikerte (moderat) av aggressjonskenderis som 19-åring. De personene i studier som så mest vold på TV som 8-åring hadde mer enn dobbelt så ofte som fulltåringer vært involvert i og straffet for lovbrudd. Det kan likevel innvendes at selv om disse momentene har sammenheng så kan en ikke med sikkerhet si hva som er årsak og hva som er virkning. Det kan for eksempel være at personer som har utvilsomt tilgang til vold på TV blir mer aggressive i lek. Det har vist seg at barn som ser vold på TV blir mer aggressive i lek

og at det finnes eksempler på at barn og unge har begått drap og andre grusomme handlinger i forkjøp på å kopiere det de ser på TV. Likevel er det også høyt uttrykt at dette bare vil seje unntaksvis fordi barnet og de unge som regel får muligheten til å få voklen på avstand etter eksponering og at det kan tenkes å identifiseri seg med andre, for eks offeret. Samtidig er det stor sannsynlighet for at det å bli eksponert så mye og ofte for vold gjør noe med oss og vårt forhold til virkeligheten og voldelige ^{og aggressive} handlinger.

Oppgave 1.)

Persepsjons prosessen er en ^{aktiv} prosess der objektive sanseoppfatninger ~~gjøres om~~ bearbejdes og omdannes til subjektive fortolkninger. Denne prosessen kan illustreres slik:

hørel syn
sanser: lyd, lys, syn, lukt, berøring, lukt og smak

Sanseperisirkninger blir oppfattet og registrert av sanseorganene og formidlet via elektriske signaler fbrt til nervesystemet og deretter til hjernen der informasjonen bearbejdes for den nar bevisstheten og blir lagret i hukommelsen. Det er bare en liten del av de tiri alle de sanseperisirkninger vi ubeltes for som fanger oppmerksomheten var. Oppmerksomheten

Emnekode : PJ-101
Kandidatnr. : 8890
Dato : 24.11.11
Ark nr. : 18 av 19

gjør at vi kan ha fokus på enkelte sanseinntrykk om gangen idette for å hindre at sanse-systemet og hjernen vår blir overbelastet, altså for å beskytte det kognitive systemet vårt og gjøre at vi klarer å forholde oss til omgivelsene på en hensiktsmessig måte. For eksempel velger vi ut sanseinntrykk etter hvilken oppgave vi holder på med og hva slags sanseinntrykk vi oppfatter som nødvendig for å utføre denne oppgaven. Når vi leser en bok vil vi for eksempel ha begrenset mulighet til å ta med oss andre sanseinntrykk enn de som kommer fra synet. Vi kan forholde oss til flere sanseinntrykk samtidig, for eks lese en bok og høre på musikk, men det vil gjøre det vanskeligere for oss å huske de enkelte sanseinntrykkene i hukommelsen. Vi kan også forholde oss til flere inntrykk fra samme sans samtidig, for eks både form og mønster

Hvordan vi velger ut sanseinntrykk bestemmes av flere forhold på innde og ytre faktorer, faktorer ved omgivelsene og faktorer ved oss selv

✓ Inde faktorer:

Interesser og behov: ✓ Hva vi velger å ha oppmerksomheten på har sammenheng med hva er utkrasset i. For eks kan to personer som går nedover gaten ha fokus på vidt forskjellige ting; en person kan kikke i utstillings vinduer på passir og tilbuden annen kan gå nedover gaten og se etter kjente.

F forventninger: Forventninger styrer hva vi har oppmerksomhet på og hvordan vi tolker de tingene vi ser. For eks hvis vi har hørt at en person er depriment vil vi ofte se etter tegn på dette og det kan bli slik at vi ser det vi forventer

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 8890
Dato : 24.11.11
Ark nr. : 16 av 19

å se

Kunnskap: Vi trenger kunnskap for å vite hva vi ser, for eksempel en sykepleier kunnskap om sykdommer for å tolke pasientens symptomer og tegn.

Følelser: Følelser spiller en rolle for hva vi oppfatter. Vi har et perceptuelt forvar som gjør at emosjonelle stimuli ofte selekteres bort. Dette fordi det å stå i ansen for ubehagssorg og skule følelser hos andre mennesker kan følesterkeslik følelse i oss selv ^{ved} gjøre at vi føles oss makteløse og hjelpeløse. Dette perceptuelle forvart har til for å beskytte selvkontaktens vår og er dermed med å ivareta og beskytter personligheten vår.

Motiver: Motivene som ligger til grunn for atferden vår virker inn på hva vi oppfatter. For eksempel hvis vi er utkledd så lukker og ser vi lettere nok som er spisselig eller hvis vi er reddet for hoggorm når vi går iskogen vil "alle" punner ligne på ormer.

Menneskesyn: Hvis vi legger vekt på spesielle forhold ved mennesket, for eksempel barneoppdragelse og spesielle relasjoner mellom foreldre og barn, vil dette føre til at vi lettere er oppmerksom på slik informasjon enn en person som ikke er oppført av dette.

~~Vite funksjon for utvelgelse:~~

Bevegelse: Vi vil lettere fiske oppmerksomheten på gjenstander og objekter som beveger seg.

Størrelse: Vi vil "automatisk" fiske blikket på store objekter.

Kontrast: Vi vil fokusere på ender, kanter eller områder som skifter farge, for eksempel ser vi først på øynene når vi behandler et ansikt.

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 8890
Dato : 24.11.11
Ark nr. : 17 av 19

Perseptuell organisering går ut i frakte prinsipper: perceptuell konstant, figur/ground og gestaltprinsippene.

Perseptuell konstant går ut på at vi opplever objekter som noe konstant uansett hvilken vinkel viser det fra. Perseptuelle illusjoner kan manipuleres med denne mekanismen slik at vi bedømmer avstand og dybde galt.

Formkonstant: Vi opplever et objekt som noe konstant uansett hvilken form det har. For eksempel oppfatter vi at en kopp er en kopp uavhengig om vi ser den tverrsnitt eller ovenfra.

Størrelseskonstant: Vi opplever også et objekt som noe konstant uansett hvilken avstand det er mellom oss og objektet. For eks opplever vi at "vilk" hvor stor en bil er uansett om vi ser den på kort eller lang avstand.

Fargekonstant: Vi opplever farger som noe konstant, for eks at en bil er hvit selv om den står i et lys som får den til å se grønt ut.

Figur/ground går ut på at vi i et sanseinntrykk (i synsbildet) opplever noe som figur og noe som bakgrunn. Det som oppleveres som figur vil som regel være klart mer lett å huske mens det som er figur vil være mer på "avstand" og mer formløst. Hva som oppleveres som figur og hva som oppleveres som grunn vil imidlertid skifte og vi kan ikke holde oppmerksom på dem på en gang. For eks når vi ser på et 17. mai tegning vil som oftest barna i laget oppleveres som figurer og mennesker på andre sider av gaten som bakgrunn.

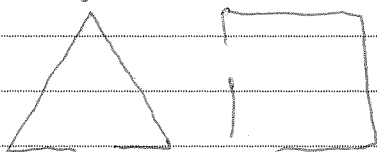
Emnekode : PS-161
Kandidatnr. : 8890
Dato : 24.11.11
Ark nr. : 18 av 19

Gestaltprinsippene legger vekt på at helheten i sanserintuykkene er noe mer en summen av delene og legger vekt på mønstret og organiseringen av sanserintuykkene.

Nærhet: Objekter som står nær hverandre vil oppleves som at hører sammen Dette gjelder både mennesker som står sammen i grupper og gjenstander som står nær hverandre.

Likhet: Objekter som ser like ut vil oppleves som del av samme gruppe For eksempel vil mennesker i uniform oppfattes å høre sammen og gjør at vi skiller dem fra andre.

Lukkethet: Vi har en tendens til å fylle inn huller og åpninger slik at vi automatisk gjenkjenner objekter som noe kjent

Mening og kontekst: Selvs om det fysiologiske grunnlaget for sanseroppfatning og perseptuell organisasjon er den samme hos alle mennesker, vil alle tolke sanserintuykkene svært subjektivt og særegent. Dette vil si at persepsjonen hvilken mening en tillegger ting og kvalitetsreaksjoner og erfaringer hos det enkelte menneske også styrer persepsjonsprosessen. Kontekst er også avgjørende for hvordan vi oppfatter og tolker sanserintuykkene. Vi oppfatter og tolker alltid innenfor en bestemt kontekst. For eksempel hvis vi ser en person som er svett i pannen vil vi hvis denne personen har på seg frakke og huer se at svetten kommer av fysisk anstrengelse. Hvis derimot personen som er svett skal holde i forkle tale vil vi tolke det som om svetten kommer av nervøsitet.

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 8890
Dato : 24.11.11
Ark nr. : 19 av 19

Kontekst og mening kan illustreres med disse tallene og bokstavene:

12
A B C
14

Kategorisering: Vi oppfatter hvert sanserinntrykk hver for seg men klassifiserer og kategoriserer disse inn i fastlagte mønstre i hukommelsen. Vi må altså ikke "skape" det bildet vi har av omgivelsene hver gang vi sanser noe. Det tolkes og "plasseres" inn på bakgrunn av elementer fra hukommelsen vår. Slik slipper vi å bruke mye tankemessige ressurser hver gang vi har en sanseroppfatning fordi det raskt blir plassert inn i hukommelsen. Det er heller ikke alt vi oppfatter og kategoriserer i hjernen på et ubevist nivå som har bevissthet vår. Subliminal persepsjon viser at vi kan sanser og oppfatte budskaper som blir i hjernen en kort stund men som ikke har vår bevissthet og som vi kan huske etterpå. Kategorisering skjer først ut ifra grunnnivå som er den kategorien som inneholder flest egenskaper fra objekter men samtidig inneholder en viss grad av abstraksjon. For eksempel "pasient". Prototypen er den typiske representanten for en kategori. For eksempel er prototypen på en pasient en person som er kledd i hvit sykehusskjorte og ligger i en sykehusseng. Det finnes likevel pasienter som ikke ligner på prototypen for eks en person som går til poliklinikk behandling hos en psykolog. Objekter som ligner på prototypen vil raskt bli oppfattet og kategorisert.